

D E C I Z I E

17 decembrie 2014

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele completului,
judecătorul
Judecătorii

Iulia Sîrcu
Tamara Chișca-Doneva, Ion Druță
Iuliana Oprea, Valentina Clevadî

examinînd recursurile declarate de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuratura Generală a Republicii Moldova și Gherman Ion, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Gherman Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Procuratura Generală privind repararea prejudiciului material și moral,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 18 iunie 2014 prin care s-au respins apelurile declarate de Procuratura Generală și Ministerul Finanțelor, s-a admis apelul declarat de Gherman Ion, s-a casat hotărîrea Judecătoriei Rîșcani mun. Chișinău din 17 octombrie 2013 și s-a emis o nouă hotărîre,

c o n s t a t ă

La 24 ianuarie 2012 Gherman Ion s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Procuratura Generală privind repararea prejudiciului material și moral.

În motivarea cererii de chemare în judecată reclamantul a indicat că la 25 decembrie 2008 în privința sa a fost pornită urmărirea penală pe cauza penal nr. 2008021565 conform indicilor infracțiunii prevăzute de art. 195 alin. (2) Cod penal, iar la 13 februarie 2009 a fost recunoscut în calitate de bănuț pe cauza dată, fiindu-i aplicată măsura procesuală de constrîngere - obligarea de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanță.

Menționează că la 02 aprilie 2009, în baza ordonanței procurorului Procuraturii Rîșcani mun. Chișinău, cauza penal a fost încetată din motiv că în acțiunile sale lipsesc elementele infracțiunii, însă la insistența părții vătămate, organul de urmărire penală, abuziv, prin ordonanța din 05 mai 2009 a anulat ordonanța de încetare a urmăririi penale și a dispus reluarea urmăririi penale.

La 03 iulie 2009 i-a fost adusă la cunoștință ordonanța de recunoaștere în calitate de bănuț, fiindu-i aplicat măsura preventivă - obligarea de a nu părăsi țara, iar la 10 septembrie 2009 a fost pus sub învinuire în comitere infracțiunii prevăzute de art. 190 alin. (5) Cod penal, dosarul fiind remis în instanța de judecată.

Indică că la 13 decembrie 2010, prin sentința Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău a fost achitat pe motiv că fapt nu întrunește elementele infracțiunii, iar măsura preventivă a fost menținută pînă la devenirea sentinței definitive, adică pînă la 21 aprilie 2011.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 21 aprilie 2011 sentința primei instanțe a fost menținută, iar prin decizia Curții Supreme de Justiție din 09 noiembrie 2011 recursul procurorului a fost respins ca inadmisibil.

Susține reclamantul că a fost atras ilegal la răspundere penală, precum și ilegal i-a fost aplicată măsura preventivă - obligarea de a nu părăsi țara.

De asemenea indică că în perioada aflării sub urmărire penală, noiembrie 2008-aprilie 2011, i-au fost cauzate suferințe psihice și i-au fost aduse atingeri considerabile reputației ca om de afaceri corect. Stresul psihologic suportat i-a cauzat consecințe grave sănătății, cu dereglări de lungă durată.

Menționează că informația despre deschiderea dosarului penal a fost răspîndită în cercul oamenilor de afaceri, ceea ce a condus la pierderea esențială a încrederii între partenerii de bussines.

Solicită reclamantul, încasarea prejudiciului material în mărime de 35000 lei, prejudiciului moral în mărime de 500 000 lei și cheltuielilor de judecată.

Ulterior, reclamantul și-a concretizat cerințele, solicitînd prin cererea din 20.11.2012 încasarea prejudiciului material în mărime de 35000 lei, încasarea prejudiciului moral în mărime de 270 000 lei, care constau din recunoașterea în calitate de bănuț - 50 000 lei, punerea sub învinuire la faza urmăririi penale - 50 000 lei, aflarea sub interdicția de nepărăsire a localității din 25.12.2008 și pînă la 21.04.2011 - 150 000 lei, reluarea urmăririi penale din 03.07.2009 - 20 000 lei, precum și încasarea cheltuielilor de judecată.

Prin hotărîrea Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 17 octombrie 2013 acțiunea a fost admisă parțial, fiind încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor în beneficiul lui Gherman Ion suma 15000 lei cu titlu de prejudiciu moral și 5000 lei cu titlu de prejudiciu material, iar în total 20 000 lei.

Hotărîrea primei instanțe a fost contestată cu apel de către Ministerul Finanțelor, Procuratura Generală și Gherman Ion.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 18 iunie 2014 s-au respins apelurile declarate de Procuratura Generală și Ministerul Finanțelor, s-a admis apelul declarat de Gherman Ion, s-a casat hotărîrea Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 17 octombrie 2013 și s-a emis o nouă hotărîre prin care s-a admis parțial acțiunea lui Gherman Ion și s-a încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor în beneficiul lui Gherman Ion suma de 15 000 lei în vederea reparării prejudiciului material și suma de 50 000 lei în vederea reparării prejudiciului moral, iar în rest acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La 17 iulie 2014 Procuratura Generală a declarat recurs, solicitînd admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și emiterea unei noi hotărîri prin care suma prejudiciului material și moral să fie încadrată în limite rezonabile.

În susținerea recursului s-a invocat încălcarea și aplicarea eronată normelor de drept material.

Susține recurentul că încasarea sumelor cu titlu de prejudiciu material și moral nu este rezonabilă și este exagerată în raport cu cauza dată.

Indică că instanțele de judecată neîntemeiat au stabilit că reclamantul a fost lezat în drepturile sale, atîta timp cît nu există o încheiere a judecătorului de instrucție sau a organului ierarhic superior prin care se declară ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală, iar existența unui act jurisdicțional de achitare nu denotă faptul că organul de urmărire penală a admis careva acțiuni ilicite.

La 05 august 2014 cererea de recurs a declarat și Ministerul Finanțelor, solicitînd admiterea recursului, cu modificarea deciziei instanței de apel în sensul diminuării sumelor despăgubirilor bănești pentru prejudiciul moral și material în limite rezonabile.

În susținerea recursului s-a invocat ilegalitatea și netemeinicia hotărîrilor contestate prin faptul că au fost emise cu încălcarea și interpretarea eronată a legii.

În acest sens menționează recurentul că instanța de apel nu a luat în considerație principiul reparării rezonabile a daunei morale, astfel încît suma acordată să nu constituie o contribuție excesivă a celui ce plătește și nici venit nejustificat pentru cel despăgubitor.

Consideră că pentru simplul fapt că reclamantul a fost pus sub învinuire și pentru faptul că pentru toată perioada cît a fost suspus urmăririi penale a fost chemat la organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, prejudiciul moral nu poate fi estimat cu o așa sumă cum a fost dispus de către instanța de apel.

De asemenea cu referire la prejudiciul material estimat de instanța de apel la suma de 15 000 lei, indică că pornind de la practica CEDO, cheltuielile pentru asistența juridică trebuie să fie necesare, realmente angajate și rezonabile ca mărime.

La 18 august 2014 cerere de recurs a declarat și Gherman Ion, solicitând admiterea recursului, modificarea dispozițiilor judecătorești prin majorarea prejudiciului moral pînă la suma de 270 000 lei și prejudiciului material pînă la suma de 35 000 lei.

În susținerea recursului s-a invocat dezacordul cu hotărârile judecătorești prin faptul că acestea au fost emise cu interpretarea eronată a legii materiale guvernate de raportul juridic litigios.

Susține că chiar dacă instanța de apel a majorat suma prejudiciului moral de la 15 000 lei la 50 000 lei, aceasta este la fel prea mică pentru a acoperi suferințele psihice cauzate, prejudiciul moral fiind astfel redus fără anumite justificări.

La fel indică că instanța de apel a redus fără nici un motiv suma asistenței juridice cu 20 000 lei, ignorând în acest dispozițiile de plată în calitate de probe.

Referitor la termenul declarării recursurilor Colegiul le consideră în termen, deoarece decizia instanței de apel a fost pronunțată la 18.06.2014, iar prin scrisoarea de însoțire a Curții de Apel Chișinău urmează că copia deciziei motivate a fost expediată părților la 23.06.2014 (f.d. 196), astfel, recursurile au fost declarate cu respectarea termenului de două luni prevăzut de art. 434 CPC.

Verificînd în limitele invocate în recurs legalitatea hotărîrilor atacate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursului declarat de Gherman Ion, a admite recursurile declarat de Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală și a modifica decizia instanței de apel în partea încasării prejudiciului moral prin micșorarea sumei încasate din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. a) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. e) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărîrea primei instanțe.

Conform art. 6 lit. a) al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998, dreptul la repararea prejudiciului apare în cazul devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

Din materialele cauzei s-a constatat că prin ordonanța ofițerului superior de urmărire penală a Secției urmărire penală a Comisariatului de poliție Rîșcani mun. Chișinău din 25 decembrie 2008, a fost dispusă începerea urmăririi penale în privința lui Gherman Ion conform semnelor infracțiunii prevăzute de art. 195 alin. (2) din Codul penal.

Conform ordonanței din 13.02.2009 de recunoaștere în calitate de bănuțit, Gherman Ion a fost recunoscut în calitate de bănuțit, fiindu-i aplicată măsura preventivă - obligarea de prezentare la organul de urmărire penală.

Prin ordonanța procurorului în Procuratura Rîșcani mun. Chișinău din 05 mai 2009, a fost încetată urmărire penală în privința lui Gherman Ion din motivul că lipsesc elementele constitutive ale infracțiunii.

Prin ordonanța procurorului mun. Chișinău din 27 mai 2009 a fost anulată ordonanța de încetare a urmăririi penale din 05 mai 2009, cu reluarea urmăririi penale.

Potrivit ordonanței din 03 iulie 2009 de recunoaștere în calitate de bănuțit, Gherman Ion a fost recunoscut în calitate de bănuțit, fiindu-i aplicată măsura preventivă - obligarea de prezentare la organul de urmărire penală.

La 10 septembrie 2009 prin ordonanța de punere sub învinuire emisă de către procurorul în Procuratura mun. Chișinău, Ion Gherman a fost pus sub învinuire, fiindu-i încredințată săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 190 alin. (5) Cod penal.

Prin ordonanța de aplicare a măsurii preventive față de învinuit din 10 septembrie 2009 față de Ion Gherman a fost aplicată măsura preventivă - obligarea de a nu părăsi țara pe un termen de 30 zile.

Prin sentința Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 13 decembrie 2010 Gherman Ion a fost achitat pe art. 190 alin. (5) Cod penal, din motiv că fapta lui nu întrunește elementele infracțiunii. Măsura preventivă - declarația de nepărăsire a țării urmînd a fi anulată la intrarea sentinței în vigoare.

Sentința Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 13 decembrie 2010 a fost menținută în vigoare prin decizia Curții de Apel Chișinău din 21 aprilie 2011 și decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 09 noiembrie 2011.

Reieșind din cele expuse, se constată temeinicia motivelor ce-i acordă lui Gherman Ion posibilitatea de a-și valorifica dreptul său la acțiune în temeiul prevăzut de prevederile Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, precum și de art. art. 1405, 1422, 1423 din Codul civil.

În conformitate cu art. 53 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Conform art. 1405 alin. (1) Cod civil, prejudiciul cauzat persoanei fizice prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea, prin aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului, muncii neremunerate în folosul comunității se repară de către stat integral,

indiferent de vinovăția persoanelor de răspundere ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată.

Prin prisma prevederilor art.3 alin.(1) lit.a) al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25.02.1998, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală.

Conform art. 11 alin. (1) din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998, mărimea compensației pentru repararea prejudiciului moral se stabilește de instanța de judecată în modul prevăzut de prezenta lege. Mărimea concretă a compensației se determină luându-se în considerare: gravitatea infracțiunii de a cărei săvârșire a fost învinuită persoana respectivă; caracterul și gravitatea încălcărilor procesuale comise la urmărirea penală și la examinarea cauzei penale în instanța de judecată; rezonanța pe care a avut-o în societate informația despre învinuirea persoanei; durata urmăririi penale, precum și durata examinării cauzei penale în instanța de judecată; natura dreptului personal lezat și locul lui în sistemul de valori al persoanei; suferințele fizice, caracterul și gradul suferințelor psihice; măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate; durata aflării nelegitime a persoanei în detenție.

Conform alin. (3) al aceluiași articol, în toate cazurile, instanța de judecată se va baza pe principiile compensării rezonabile și echitabile a prejudiciului moral.

Raportînd prevederile enunțate la circumstanțele constatate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel just a concluzionat că sunt întrunite și aplicabile la caz prevederile Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998.

Însă, în opinia instanței de recurs quantumul compensației pentru prejudiciul moral determinat de către instanța de apel la suma de 50 000 lei, este exagerat, deoarece nu este proporțional în raport cu caracterul și gravitatea reală a suferințelor pe care le-a suportat Gherman Ion, dar și cu gradul de vinovăție al organului de urmărire penală la cazul pricinii.

În speță, Colegiul consideră că suma de 25 000 lei este în măsură de a atenua suferințele psihice cauzate recurentului Gherman Ion, fiind echitabilă și suficientă pentru prejudiciul suferit, ținînd cont de faptul că, acesta pe parcursul efectuării urmăririi penale și examinării dosarului penal nu a fost privat de libertate, fiind achitat de către prima instanță.

În acest sens, instanța de recurs notează asupra faptului că la determinarea quantumului prejudiciului moral, instanța de judecată trebuie să respecte criteriul echității, care presupune că despăgubirile pentru prejudiciul moral trebuie să fie juste,

raționale și echitabile, adică trebuie stabilit în așa fel încât să asigure efectiv o compensare suficientă și nicidecum exagerată a prejudiciului moral cauzat, astfel fiind menținut echilibrul între daunele efectiv pricinuite și suma acordată.

Prin urmare, Colegiul menționează că suma de 270 000 lei pretinsă de recurent cu titlu de prejudiciu moral este exagerată, motiv din care nu poate fi satisfăcută integral.

Drept consecință, Colegiul conchide că recursurile declarate de către Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală sunt întemeiate, fapt ce necesită modificarea deciziei contestate în partea încasării prejudiciului moral prin micșorarea sumei de la 50 000 lei pînă la 25 000 lei, deoarece în această parte concluziile instanței de apel decurg din aprecierea greșită a dovezilor administrate și interpretarea eronată a legii.

În ceea ce privește capătul de cerere privind repararea prejudiciului material cu titlu de cheltuieli de judecată în mărime de 35 000 lei, solicitate de recurent pentru acordarea asistenței juridice, Colegiul consideră că acestea corect au fost încasate de instanța de apel din contul Ministerului Finanțelor doar în parte.

Astfel, materialele cauzei atestă că conform ordinelor de plată nr. 111 din 14 mai 2009, nr. 971 din 07 august 2009 și ordinul de încasare a numerarului din 17 ianuarie 2012 Gherman Ion a achitat pentru acordarea serviciilor juridice suma de 15000 lei, cheltuieli care în opinia Colegiului just au fost apreciate conform art. 96 CPC ca fiind reale, necesare și rezonabile.

În rest cerințele recurentului Gherman Ion privind încasarea cheltuielilor de judecată pentru asistența juridică în mărimea solicitată corect au fost respinse, dat fiind că argumentele invocate în acest sens sunt declarative și lipsite de suport probator.

Astfel, din considerentele menționate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursul declarat de Gherman Ion, a admite recursul declarat de Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală și a modifica decizia instanței de apel în partea încasării prejudiciului moral prin micșorarea sumei încasate de la 50 000 lei, la 25 000 lei, deoarece în această parte nu au fost apreciate pe deplin circumstanțele pricinii și au fost interpretate eronat normele de drept material.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a), e) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Se respinge recursul declarat de Gherman Ion.

Se admit recursurile declarate de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Procuratura Generală a Republicii Moldova.

Se modifică decizia Curții de Apel Chișinău din 18 iunie 2014, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Gherman Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Procuratura Generală privind repararea prejudiciului material și moral, în partea încasării prejudiciului moral, micșorându-se suma de la 50 000 lei pînă la 25 000 (douăzeci și cinci mii) lei.

În rest decizia Curții de Apel Chișinău din 18 iunie 2014 în partea încasării prejudiciului material, se menține.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,
judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Ion Druță

Iuliana Oprea

Valentina Clevadî